

ISSN-P : 2645 - 3894

شفا گل

دوفصلنامه علمی- تخصصی زبان و ادبیات فارسی

سال دوم/ شماره سوم/ بهار و تابستان نود و هشت

۳

■ نقش و کارکرد داستانی قهرمانان، شیران و یاریگران در قصه‌های

مهدی آذریندی بر اساس نظریه پراپ

زینب سرمدی؛ تراب جنگی قهرمان

■ تحلیل اسطوره زال در شاهنامه براساس نظریات یونگ

لطیفه سلامت باویل

■ جلوه‌هایی از زندگی انسان در اشعار سهراب سپهری

محمود کرمی

■ عناصر ساختاری شعر «دریچه‌ها» سروده مهدی اخوان ثالث

احمد کنجوری

■ کارکرد «وندها» در ترجمه‌ای آهنگین از دو جزء قرآن مجید

سید حامد موسوی چروکانی

■ زحاف در زبان عربی و فارسی دری

محمد احماعیل ناصری

■ بررسی اشعار نادر نادرپور از منظر فرمالیسم روسی

احمد رضا نظری چروده؛ معصومه نظری چروده

و شفاء لما فی الصدور

شفای دل

دو فصلنامه علمی - تخصصی زبان و ادبیات فارسی

صاحب امتیاز و مدیر مسئول : فثانه قُملاقی

سر دبیر: دکتر فاطمه مدرسی

مدیر داخلی و قائم مقام مدیر مسئول : دکتر امراله نیکومنش

ISSN-P : 2645-3894

ISSN-E : 2645-3908

دو فصلنامه شفای دل به شماره مجوز ۸۰۷۶۲ در تاریخ ۱۳۹۶/۱۰/۰۴ معاونت امور مطبوعاتی و اطلاع‌رسانی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی منتشر می‌شود.

شفای دل در پایگاه‌های زیر نمایه می‌شود :

اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی SID

بانک اطلاعات نشریات کشور magiran

مرجع دانش CIVILICA

پست الکترونیکی : info@jshd.ir

تارنما : www.jshd.ir

نشانی دفتر : شهریار - خیابان ولی عصر (ع^ه) - برج سعدی - طبقه ۶ - واحد ۶

تلفن و نمابر : ۰۲۱-۶۵۲۹۳۴۹۹

شماره ۳ - بهار و تابستان ۱۳۹۸

بها : ۳۱۰۰۰ تومان

طراح جلد و صفحه آراء : پروانه پایدار ویراستار: دکتر معصومه صادقی

چاپخانه : گنجینه مینیاتور

هیأت تحریریه داخلی:

- ۱- دکتر احمد حسنی رنجبر استاد دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی
- ۲- دکتر مریم خلیلی جهانتیغ استاد دانشگاه سیستان و بلوچستان
- ۳- پروفسور فاطمه مدرسی استاد دانشگاه ارومیه
- ۴- دکتر عبدالرضا مظاهری استاد دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی
- ۵- دکتر محمود بشیری دانشیار دانشگاه علامه طباطبائی
- ۶- دکتر حسین فقیهی دانشیار دانشگاه الزهرا
- ۷- دکتر لطیفه سلامت باویل استادیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی
- ۸- دکتر معصومه صادقی استادیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد گرمسار
- ۹- دکتر امراله نیکومنش استادیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی

هیأت تحریریه بین‌المللی:

- ۱- پروفسور عبدالنبی ستارزاده استاد دانشگاه ملی تاجیکستان. مدیر بخش ادبیات در انستیتو زبان و ادبیات اباعبدالله رودکی آکادمی علوم جمهوری تاجیکستان
- ۲- پروفسور آذرمی دخت صفوی استاد دانشگاه اسلامی علیگر هند. رئیس و بنیانگذار مرکز تحقیقات فارسی دانشگاه اسلامی علیگر. رئیس انجمن استادان فارسی سراسر هند
- ۳- پروفسور صفر عبدالله استاد دانشگاه روابط بین‌المللی و زبان‌های جهانی آلمانی قزاقستان، عضو اتحادیه نویسندگان تاجیکستان و قزاقستان

مشاوران علمی:

- ۱- دکتر تراب جنگی قهرمان استادیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی
- ۲- دکتر احمد خیالی خطیبی استادیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی
- ۳- دکتر محسن ذاکر الحسینی استادیار و عضو هیأت علمی فرهنگستان زبان و ادب فارسی

داوران علمی این شماره:

- دکتر زهرا جمشیدی، استادیار دانشگاه حکیم سبزواری
- فتانه قملاقی، دانشجوی دکتری زبان و ادبیات فارسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی

شیوه‌نامه نگارش مقاله در دوفصلنامه علمی - تخصصی شفای دل

الف - ویژگی‌های کلی مقاله

- ۱- مقاله ارائه‌شده به نشریه باید حاصل مطالعه و تجربه نویسنده / نویسندگان بوده و دارای یافته‌های نو و دیدگاه‌های جدید باشد.
- ۲- پذیرش اولیه مقاله، منوط به تأیید سردبیر و هیأت تحریریه است و به اطلاع نویسنده مسئول خواهد رسید.
- ۳- هیأت تحریریه در تلخیص، اصلاح، ویرایش علمی و ادبی مقاله‌ها آزاد است.
- ۴- مسئولیت آراء و نظرهای ابراز شده در مقاله‌ها از جهت علمی و حقوقی، بر عهده نویسنده / نویسندگان است.
- ۵- حجم مقاله ارسالی (بدون احتساب چکیده انگلیسی) از ۲۰ صفحه بیشتر نباشد.
- ۶- نام کامل نویسنده / نویسندگان، مرتبه علمی، دانشگاه محل تدریس / تحصیل، رشته تحصیلی، پست الکترونیکی معتبر و شماره تلفن در صفحه ای جداگانه ضمیمه شود.
- ۷- ارسال مقاله فقط از طریق تارنمای نشریه شفای دل به آدرس www.jshd.ir امکان پذیر است و مقاله‌های دریافتی بازگردانده نخواهد شد و در صورت رد شدن پس از گذشت ۶ ماه از آرشیو نشریه حذف می‌گردد.
- ۸- در صورت پذیرفته شدن مقاله، گواهی پذیرش مقاله پس از اتمام داوری، ویراستاری و تصویب نهایی هیأت تحریریه صادر و از طریق ایمیل برای نویسنده مسئول ارسال خواهد شد.
- ۹- ترتیب فهرست مقاله‌ها بر اساس نظم الفبایی نام نویسندگان خواهد بود.
- ۱۰- پس از چاپ مقاله، ۲ نسخه از مجله به نویسنده / نویسندگان اهداء می‌گردد.

ب - ساختار و اجزای مقاله

- مقاله به ترتیب ذیل تنظیم شود :
- عنوان مقاله : کوتاه و گویای محتوای مقاله بوده و به دو زبان فارسی و انگلیسی باشد.
- نام نویسنده / نویسندگان : به فارسی و انگلیسی، همراه با درجه علمی و معرفی سازمانی که به آن وابسته است و مشخص نمودن نویسنده مسئول.
- چکیده : بین ۲۵۰-۱۵۰ کلمه و شامل معرفی موضوع، ضرورت و اهمیت پژوهش و روش کار و یافته‌های تحقیق و به دو زبان فارسی و انگلیسی باشد.

کلمات کلیدی: بین ۷-۴ واژه که با علامت ویرگول (،) از هم جدا می‌شوند و به دو زبان فارسی و انگلیسی بعد از چکیده‌ها می‌آیند.

صفحات بعدی: به ترتیب شامل موارد زیر باشد که هر کدام با علامت شماره‌دهنده و عنوان **bold** شده مشخص می‌شود:

- ۱- مقدمه
- ۲- بحث و یافته‌های تحقیق
- ۳- نتیجه‌گیری
- ۴- فهرست الفبایی منابع

ج - شیوه نامه کلی نگارش

۱- مقاله در محیط WORD 2007 یا بالاتر نوشته شود.

۲- مقاله با فونت‌های زیر برای هر قسمت تنظیم شود:

متن اصلی	فونت BNazanin	سایز ۱۳
چکیده و ارجاع دهی داخلی	فونت BNazanin	سایز ۱۱
پاورقی	فونت BNazanin	سایز ۱۰
متن انگلیسی	فونت Calibri	سایز ۱۲

۳- تنظیم فاصله‌ها طبق اندازه‌های زیر باشد:

فاصله سطرها	۱/۱۵ سانتی متر
حاشیه از طرفین	۲/۵ سانتی متر (۰/۹۸ اینچ)
تورفتگی ابتدای پاراگراف‌ها	۰/۵ سانتی متر

۴- تنظیم فهرست منابع به ترتیب زیر باشد:

- ترتیب الفبایی منابع: در پایان مقاله، ابتدا منابع فارسی و سپس منابع لاتین، براساس نام خانوادگی نویسنده، به ترتیب حروف الفبا و به صورت زیر ذکر شود:
- کتاب: نام خانوادگی نویسنده، نام نویسنده، (سال انتشار)، **عنوان کامل اثر بصورت Bold و Italic**، مترجم / مصحح / گردآورنده: نام و نام خانوادگی، شماره جلد، نوبت چاپ، محل انتشار: نام ناشر.
- مثال: اسکولز، رابرت، (۱۳۷۸)، **عناصر داستان**، مترجم: فرزانه طاهری، چاپ سوم، تهران: مرکز.
- مقاله: نام خانوادگی نویسنده اول، نام نویسنده اول / نام خانوادگی نویسنده دوم، نام نویسنده

دوم و همکاران، (تاریخ انتشار)، «عنوان کامل مقاله داخل گیومه فارسی به صورت **Bold** و *Italic*»، نام مجله، محل نشر، دوره / شماره / ماه / فصل انتشار، شماره صفحات مربوط به مقاله مثال :

ثابت‌زاده، منصوره، (۱۳۹۰)، «کاربرد ویژگی‌های موسیقی در ذهن و زبان امیر خسرو دهلوی»، فصلنامه علمی پژوهشی زبان و ادب فارسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد سمنان، سال سوم، شماره ۶، صص ۸۱/۱۰۲.

- منابع اینترنتی: نام خانوادگی نویسنده، نام نویسنده (تاریخ دسترسی). «عنوان مقاله»، نام وبسایت (یا عنوان نشریه الکترونیکی، جلد، شماره، سال)، صفحه، آدرس اینترنتی.

۵- ارجاع دهی درون متنی :

- برای ارجاع دهی درون متنی به منابع، بلافاصله پس از نقل قول مستقیم (داخل گیومه)، نام خانوادگی نویسنده کتاب یا مقاله، سال انتشار، شماره جلد و صفحه منبع مورد نظر، درون پرانتز آورده شود. مثال: (انوری، ۱۳۹۰: ج ۱/۲۱۰)

- برای ارجاع به منابع، بلافاصله، پس از نقل قول غیرمستقیم، نام خانوادگی نویسنده کتاب یا مقاله، سال انتشار و شماره جلد، درون پرانتز آورده شود. مثال: (انوری، ۱۳۹۰: ج ۱/ ۲۱ - ۲۵)

- ارجاعات درون متنی غیرفارسی، به شیوه قبل و به زبان اصلی آورده شود. مثال: (Martz, 1966, ۱۱۵)

- اگر از نویسنده‌ای در یکسال بیش از یک اثر منتشر شده باشد، با قراردادن حروف الف، ب، پ، و ...، در زبان فارسی و حروف a, b, c, و...، در زبان‌های خارجی، پس از سال انتشار، آثار از هم متمایز شوند.

- در صورت استفاده از فرهنگ یا دانشنامه‌ای که سروراستار دارد، نام سروراستار، سال انتشار، شماره صفحه، درون پرانتز آورده شود. اگر به مقاله خاصی ارجاع داده می‌شود، نام مؤلف مقاله، سال انتشار و صفحه منبع مورد نظر، درون پرانتز آورده شود. غیر از موارد مذکور، نام فرهنگ یا دانشنامه، سال انتشار و صفحه منبع مورد نظر، درون پرانتز آورده شود.

- برای ارجاعات تکراری بلافاصله بعد از ارجاع اصلی، برای بار دوم به بعد در همان صفحه از واژه «همان» استفاده شود.

نشانی دفتر مجله: شهریار، خیابان ولی عصر (عج)، برج سعدی، طبقه ۶، واحد ۶

همراه: ۰۹۱۲۶۷۰۸۰۲۶

تلفن و نمابر: ۰۲۱-۶۵۲۹۳۴۹۹

پست الکترونیکی: info@jshd.ir

تارنما: www.jshd.ir

تلگرام: @jshdir

فهرست

- ۱ نقش و کارکرد داستانی قهرمانان، شیران و یاریگران در قصه‌های مهدی آذریزدی
براساس نظریه پراپ
تراب جنگی قهرمان - زینب سرمدی
- ۳۹ تحلیل اسطوره زال در شاهنامه براساس نظریات یونگ
لطیفه سلامت‌باویل
- ۶۳ جلوه‌هایی از زندگی انسان در شعر سهراب سپهری
محمود کرمی
- ۸۷ عناصر ساختاری شعر «دریچه‌ها» سروده مهدی اخوان ثالث
احمد کنجوری
- ۱۰۳ کارکرد «وندها» در ترجمه‌ای آهنگین از دو جزء قرآن مجید
سید حامد موسوی جروکانی
- ۱۲۷ زحاف در زبان عربی و فارسی دری
محمد اسماعیل ناصری
- ۱۴۳ بررسی اشعار نادر نادرپور از منظر فرمالیسم روسی
احمد رضا نظری چروده - معصومه نظری چروده

نقش و کارکرد داستانی قهرمانان، شریان و یاریگران در قصه‌های مهدی آذریزدی بر اساس نظریه پراپ

زینب سرمدی^۱

تراب جنگی قهرمان^۲

چکیده

در این مقاله نقش و کارکرد داستانی قهرمانان و شریان در قصه‌های عامیانه با توجه به آثار مهدی آذریزدی و براساس نظریه پراپ مورد بررسی قرار گرفته است. همچنین به دسته‌بندی یا الگو قرار دادن قهرمانان و شریان و تحلیل و تبیین نقش و کارکرد داستانی قهرمانان و شریان در آثار مذکور پرداخته شده است. مهدی آذریزدی نویسنده‌ای معاصر در حوزه ادبیات کودک است که به بازنویسی داستان‌هایی پرداخته است که ریشه در ادبیات کهن ایران دارد و یکی از آثار او در این زمینه کتاب قصه‌های تازه از کتاب‌های کهن است که از نوع تعلیمی و پندآموز است و مجموعه کاملی از ده دفتر است. از آن جایی که در قصه‌های عامیانه ساختار متن در جهت نوعی تقابل بین قهرمان و شریر هویت پیدا می‌کند و نقش قهرمانان در قصه‌ها مبارزه و سرکوبی شخصیت‌های شریر است و نقش شریان در قصه‌ها به هم زدن آرامش خانواده خوشبخت و ایجاد یک نوع مصیبت و یا وارد آوردن صدمه و زیان است، بر این اساس نقش و کارکرد داستانی قهرمانان و شریان در آثار مهدی آذریزدی توصیف و تحلیل شده است. با توجه به بررسی‌های انجام شده می‌توان نتیجه گرفت قهرمانان و شریان در این آثار حالت ساده و یکسانی دارند که کمتر دگرگونی می‌یابند و قهرمانان بیشتر به کمک عوامل بیرونی به اهداف خود می‌رسند، همچنین می‌توان گفت در مواردی هم‌پوشانی نقش شریر و یاریگر نیز وجود دارد.

کلمات کلیدی: نقش و کارکرد داستانی، قهرمانان و شریان، مهدی آذریزدی.

۱- دانشجوی دکتری زبان و ادبیات فارسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی (نویسنده مسئول)

zeinabsarmadi2017@gmail.com

ghahremen207@gmail.com

۲- استادیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی

تاریخ پذیرش مقاله : ۱۳۹۷/۱۰/۱۰

تاریخ دریافت مقاله : ۱۳۹۷/۰۸/۰۵

۱- مقدمه

در تمام دوران معنای قصه‌ها از برخورد قهرمانان نیک سرشت با شخصیت‌های شریر پدید می‌آید که باعث آفرینش حوادثی در قصه‌ها می‌شوند؛ بنابراین در قصه‌های عامیانه نیز همانند سایر قصه‌ها این تقابل بین قهرمان و شریر وجود دارد و قهرمان شخصیت تحسین‌برانگیزی است که دارای برخی از آرمان‌های بشری است و به مثابهٔ انسانی برتر است که در مقابل او شخصیت شریری قرار دارد که نقش او به هم زدن آرامش خانوادهٔ خوشبخت و ایجاد یک نوع خرابکاری است. در داستان‌های عامیانه بر اساس نظریهٔ پراپ شمارهٔ خویشکاری‌ها و اعمال اشخاص قصه محدود است. این خویشکاری‌ها عناصر بنیادین قصه هستند که جریان عملیات قصه بر روی آنها ساخته شده است.

بر این اساس می‌خواهیم با بررسی کتاب قصه‌های تازه از کتاب‌های کهن مهدی آذرزیدی که قصه‌های ساده شده‌ای است که ریشه در ادبیات کهن ایران دارد و باعث آشنایی کودکان با هویت ملی و ایرانی آنها می‌شود، به این مسئله پاسخ دهیم که نقش و کارکرد داستانی قهرمانان و شریران در آثار مهدی آذرزیدی چگونه است.

۲. بحث و یافته‌های تحقیق

۲-۱- تعریف قصه:^۱

تعریفی که برای قصه در «فرهنگ اصطلاحات ادبی جهان» تألیف جوزف شیلی آمده، چنین است:

«قصه به هر داستان منقول چه شعر و چه نثر گفته می‌شود. از نظر شکل، خصوصیتی روایتی دارد و برای سرگرم کردن نقل می‌شود، مثل «قصه‌های کانتر بوری» اثر جفری چاسر» (میرصادقی، ۱۳۹۰: ۴۴).

۲-۲- تعریف خویشکاری^۲ یا نقش ویژه:

پروپ نقش ویژه را «کنش یک شخصیت بر اساس اهمیت‌تی که در مسیر کنش‌های

1 - tale

2 - Function

حکایت دارد» می‌داند (احمدی، ۱۳۹۳: ۱۴۵).

قوانین پروپ:

- ۱- خویشتکاری‌های اشخاص قصه عناصر ثابت و پایدار را در یک قصه تشکیل می‌دهند، و از اینکه چه کسی آنها را انجام می‌دهد، و چگونه انجام می‌پذیرند مستقل هستند آنها سازه‌های بنیادی یک قصه می‌باشند.
- ۲- شماره خویشتکاری‌هایی که در قصه‌های پریان آمده محدود است (پراپ، ۱۳۹۲: ۵۳).
- ۳- توالی خویشتکاری‌ها همیشه یکسان است (همان: ۵۴). ۴- همه قصه‌های پریان از جهت ساختمان از یک نوع هستند (همان: ۵۶).

۲-۳- شخصیت‌های اصلی و فرعی در قصه‌ها

۲-۳-۱- قهرمان^۱ و نقش او در قصه‌ها

معنای قصه‌ها از برخورد خوبی‌ها با بدی‌ها پدید می‌آید، قهرمان‌های خوب و نیک‌سرشت با نیروهای اهریمنی و شخصیت‌های شریر می‌جنگند و حوادث قصه‌ها را می‌آفرینند بعد رشته‌های حوادث بر حسب ترتیب توالی زمان موجب آفرینش قصه‌ها می‌شود (میرصادقی، ۱۳۹۰: ۵۸). در قصه‌ها قهرمان وجود دارد و در داستان‌ها، شخصیت اصلی یا به عبارت دیگر، شخصیت تحسین‌انگیزی که دارای برخی از آرمان‌های بشری است قهرمان نامیده می‌شود (همان: ۶۰).

۲-۳-۲- شریر^۲ و نقش او در قصه‌ها

نقش او به هم زدن آرامش خانواده خوشبخت، ایجاد یک نوع مصیبت، خرابکاری و یا وارد آوردن صدمه و زیان است. شخصیت شریر قصه ممکن است اژدها، دیو، دزد، ساحره و یا زن پدر و همانند آنها باشد. به این ترتیب، شخصیت شریری داخل داستان می‌شود. وی ممکن است پیاده، دزدانه یا حتی از راه هوا بیاید، اما همین که آمد مشغول کار می‌شود

1 - Hero

2 - Villain

(پراپ، ۱۳۹۲: ۶۳).

۲-۳-۳- یاریگر و نقش او در قصه‌ها

قهرمان یا از کسی عامل‌های جادویی را دریافت می‌کند یا از کمک یاورانی برخوردار می‌شود. در برخی موارد یاریگر و عامل جادو یکی است... در تعداد اندکی از قصه‌ها قهرمان خود به تنهایی و به یاری هوش و ذکاوت یا نیروی جسمانی خویش بر مشکل غلبه می‌کند (خدیش، ۱۳۹۱: ۸۸). قهرمان پس از آن که عامل جادویی را به دست آورد، به استفاده از آن می‌پردازد، یا اگر عامل به دست آمده موجودی جاندار است، کمک‌های او تحت فرمان قهرمان مستقیماً مورد استفاده قرار می‌گیرد (پراپ، ۱۳۹۲: ۱۰۶).

۲-۴- نقش و کارکرد داستانی قهرمانان، شیران و یاریگران در قصه‌های مهدی آذریزدی

کتاب قصه‌های تازه از کتاب‌های کهن مجموعه کاملی از ده دفتر است که موضوعات داستان‌های آن به طور کلی تعلیمی و پند آموز است. در این کتاب در دفترهای خیر و شر که یک داستان از هفت گنبد نظامی گنجه‌ای است و حق و ناحق که برگرفته از یک داستان از کتاب سیاست نامه خواجه نظام الملک است و همچنین در دفترهای بچه آدم که ریشه آن داستان «حی بن یقظان» اثر ابن طفیل است و مرد و نامرد که یک داستان برگرفته از کتاب هزار و یک شب است و بافنده داننده که یک قصه از جامع الحکایات دهستانی است، موضوعات پندآموز آنها از زبان انسان‌ها مطرح شده است و قهرمانان و شیران در این دفترها از نوع انسان‌ها هستند. در ارتباط با خیر و شر، قهرمان خیر است که انسان خیر و مهربانی است و همیشه به فکر آسایش و آرامش مردم است و با وجود این که به خاطر یک جرعه آب چشمانش را از دست می‌دهد، در نهایت به دلیل خوش‌قلبی و خوب بودنش به همه چیز دست می‌یابد و با تمام دردسرهایی که شر برای او درست کرده او را می‌بخشد. از لحاظ نقش شریر در اینجا شر همانند انسان‌های شروری می‌ماند که مانع آسایش و آرامش دیگران هستند. برای همین به خاطر کینه‌ای که از دوران بچگی از خیر به دل دارد با اغواگری کاری می‌کند که با خیر همسفر شود تا بتواند تلافی گذشته‌ها را بکند و زمانی که خیر تشنه است زهر خود را می‌ریزد و او را نابینا می‌کند و به او جرعه‌ای

آب هم نمی‌دهد و کوله‌پشتی و دو جواهری را هم که خیر همراه خود دارد با خود می‌برد و او را در بیابان رها می‌کند. هر چند در نهایت اعمال شرارت بارش گریبان گیر او می‌شود. از لحاظ یاریگر کرد بزرگ و دخترش که آدم‌های انسان دوستی هستند با کمک درخت «دارو برگ» چشمان خیر را معالجه می‌کنند و همچنین حاکم شهر و وزیرش که آدم‌های با انصافی هستند بعد از مداوای دخترشان به کمک خیر به او مقامی می‌دهند که این کار باعث ماندن خیر در آن شهر و دیدن شر می‌شود و همچنین کردی که شر را به سزای عملش می‌رساند و گوهرهای خیر را از او پس می‌گیرد در اینجا نقش یاریگر را ایفا می‌کند (آذریزدی، ۱۳۹۰: ۵-۴۱). در ماجرای حق و ناحق، قهرمان مرد کاسبی است که مبلغی پول به یکی از امیران معتصم می‌دهد و او همانند آدم‌های ساده‌لوحی می‌ماند که زود گول حرف‌های دیگران را می‌خورند و حرف‌های امیر را که دربارهٔ خودش و سرمایه‌اش می‌زند باور می‌کند و فکر می‌کند می‌تواند از طریق امیر پول بیشتری به دست آورد؛ بنابراین تمام سرمایه‌اش را در طی مدت معینی در اختیار امیر قرار می‌دهد. از لحاظ نقش شریر در اینجا ما با دو شریر مواجه هستیم. وکیل امیر که آدم چاپلوس و موذی است که امیر را راهنمایی می‌کند تا بتواند با فریبکاری پولی را که نیاز دارد از مرد کاسب قرض بگیرد. امیر هم که آدم ظالم و پول‌پرستی است فقط به فکر منافع خودش است، برای همین بعد از قرض گرفتن پول با اغواگری می‌خواهد هر طور شده پول مرد کاسب را ندهد. از لحاظ یاریگر پیرمرد درویشی که آدم خیرخواه و مهربانی است، وقتی صدای مناجات مرد کاسب را می‌شنود واسطه‌ای می‌شود که او بتواند در نهایت به کمک پیرمرد چادر دوزی به حقش برسد. پیرمرد چادر دوز هم که همیشه حرف حق می‌زند به امیر پیغام می‌دهد که حق مرد کاسب را بدهد و امیر از ترس این که پیرمرد ماجرا را برای قوی‌تر از او تعریف کند پول مرد کاسب را به او پس می‌دهد و نشان می‌دهد که حرفی تأثیرپذیر است که حرف حق باشد (همان: ۵-۳۹). در قضیهٔ بچهٔ آدم، قهرمان بچهٔ آدم است که همانند آدم‌های عاقل و باهوشی می‌ماند که همه چیز را زیر نظر دارند. برای همین با زیر نظر داشتن کارهایی که حیوانات در جزیره انجام می‌دادند و همچنین با دیدن عوامل طبیعی و با توجه به تجربه‌هایی که کسب کرده بود توانست کارهای زیادی را یاد بگیرد و سرانجام هم بعد از نجات پیدا کردن از جزیره یکی از دانشمندان نامدار روزگار خود شد و با این کار ثابت کرد که هیچ وقت برای آموختن دیر نیست. از لحاظ نقش شریر حیواناتی مانند سگ که به

بچهٔ آدم و آهو حمله می‌کند و همچنین گرگ که به آهو حمله کرد و در نهایت او را خورد و دیگر حیوانات درنده همانند آدم‌های ظالم و خودخواهی می‌مانند که برای منافع خود به کسی رحم نمی‌کنند. از لحاظ یاریگر ماده آهو با مادری کردن برای بچهٔ آدم و مراقبت از او-تا این که بچهٔ آدم کم کم بزرگ شود- و همچنین سرنشینان کشتی باری با ارتباط برقرار کردن با بچهٔ آدم و کمک کردن به او و در نتیجه پیدا کردن خانواده‌اش نقش یاریگر را ایفا می‌کنند (آذریزدی، ۱۳۹۰: ۵-۷۳). در داستان مرد و نامرد، قهرمان ابوصیر است که همانند آدم‌های ساده و درستکاری می‌ماند که زود گول حرف‌های دیگران را می‌خورند. برای همین همیشه حرف‌ها و دروغ‌های دوستش ابوقیر را باور می‌کند. هر چند در نهایت مثل هر انسانی که در زندگی درستکار و خوش قلب است، موفق می‌شود. او هم روز به روز زندگی‌اش بهتر از قبل می‌شود. از لحاظ نقش شریر ابوقیر همانند آدم‌های دغلباز و مکاری می‌ماند که فقط به فکر منافع خود هستند؛ بنابراین برای رسیدن به اهدافش از هیچ حقه و دروغی دریغ نمی‌کند، اما با این وجود سرانجام به سزای عملش می‌رسد و تمام دروغ‌هایش نزد قاضی برملا می‌شود. همچنین در اینجا حاکم شهر هم مانند آدم‌های ظالم و خودخواهی می‌ماند که فقط به فکر منافع خود هستند و زمانی که حرف‌های ابوقیر را در مورد ساختن کارگاه رنگرزی می‌شنود، به حرف‌های رئیس رنگرزا اهمیتی نمی‌دهد که می‌گوید اگر ابوقیر در کارگاهی کار کند، باعث فتنه می‌شود و فقط به فکر منافع خودش است تا نزد مردم عادل جلوه کند و حتی زمانی که ابوقیر به دروغ دربارهٔ دشمنی ابوصیر با حاکم صحبت می‌کند، بدون این که کاملاً دربارهٔ این موضوع تحقیق کند به ناحق او را مجازات می‌کند. از لحاظ یاریگر کاپیتان کشتی که ابوصیر و ابوقیر سوار آن بودند آدم عاقل و دانایی است که وقتی ابوصیر در کشتی کار می‌کند و می‌بیند آنها با خود توشهٔ راه نیاورده‌اند به آن دو غذا می‌دهد تا به شهری برسند و هنگامی که فکر می‌کند زندگی ابوصیر فدای حسادت و بدخواهی شخص دیگری شده از روی انسانیت تلاش می‌کند تا او را از مرگ نجات دهد تا حقیقت معلوم شود و در نهایت هم باعث می‌شود ابوصیر زنده بماند. دربان کاروانسرای که ابوصیر و ابوقیر در آن شهر اتاق گرفته بودند زمانی که می‌فهمد ابوصیر بیمار است به کمک او می‌آید و سرانجام هم به عنوان شاهد در جلسهٔ محاکمهٔ ابوصیر حاضر می‌شود و به این ترتیب به او در زنده ماندنش کمک می‌کند. همچنین صالح که صاحب کارگاه آهنگری و شمشیرسازی است وقتی از ماجرای ابوصیر

باخبر می‌شود، با گفتن حقیقت به کاپیتان که ابوقیر خنجرها را از او خریده و حاضر شدن به عنوان شاهد در جلسه محاکمه ابوصیر به او کمک می‌کند تا زنده بماند. حاکم هم در قسمتی از داستان با دادن سرمایه و ساختن حمام و کارگاه صابون سازی به ابوصیر کمک می‌کند تا زندگی خوبی درست کند و در نهایت هم وقتی گناهکار بودن ابوقیر به او ثابت می‌شود، ابوصیر را به همکاری خود بر می‌گزیند و از این طریق نقش او از یک شریر تبدیل به یک یاریگر می‌شود (همان: ۵-۷۸). در قصه بافنده داننده، عامر که از طرف مأمون به اهواز فرستاده شده تا به شکایات مردم رسیدگی کند، نقش قهرمان را ایفا می‌کند و همانند انسان‌های ناجی می‌ماند که باعث امنیت و آرامش مردم هستند. برای همین وقتی به بصره می‌رسد خسارت اموال پیرمردی را جبران می‌کند که راهزنان اموال او را برده بودند و عامر با او در سفر آشنا شده بود و در نهایت هم با کمک همان پیرمرد به شکایات مردم رسیدگی می‌کند و حاکم نافرمان اهواز را دست بسته به نزد خلیفه می‌فرستد و از روی اخلاص و صداقت به مردم خدمت می‌کند. از لحاظ نقش شریر حاکم اهواز حاکمی ظالم و مستبد است که فقط به فکر منافع خودش است؛ بنابراین به مردم ظلم می‌کند و به نام خلیفه پول‌های بسیاری به زور از مردم می‌گیرد. مأمون هم حاکمی ظالم و مستبد است که فقط به فکر منافع خودش است و زمانی که نامه شکایت مردم خوزستان به دست او می‌رسد تنها برای حفظ آبروی خود به وزیرش دستور می‌دهد که کسی را انتخاب کند تا به شکایتش رسیدگی شود. وزیر مأمون که مشاور حاکم است، او هم مانند مأمون در درجه اول تنها به فکر مقام خودش است. برای همین او که از سلیقه خلیفه آگاه است و نسبت به کارگزارانش شناخت کامل دارد عامر را به عنوان یکی از کسانی که باید به اهواز فرستاده شود معرفی می‌کند. از لحاظ یاریگر بافنده داننده [پیرمرد] که آدم خیرخواه و حق‌شناسی است وقتی به کشتی عامر می‌رود و متوجه می‌شود که شغل عامر چیست در بسیاری از امور به عامر کمک می‌کند تا این که خودش هم به سروری و عزت می‌رسد (آذریزدی، ۱۳۹۰: ۵-۳۸).

در دفترهای ده حکایت و پنج افسانه که برگزیده‌ای از منابع کهن ایرانی است، از زبان حیوانات پند و اندرزهایی به کودکان داده شده، بنابراین قهرمانان و شیران نیز در این دفترها اغلب از نوع حیوانات هستند.

در دفتر ده حکایت در ماجرای کلاغ و کبوتر، قهرمان کبوتر است و همانند آدم‌های